

Práce: bakalářská

Posudek: oponenta

Práci hodnotil: PhDr. Jaromír Murgaš, CSc.

Práci předložil(a): Jakub Holý

Název práce: Člověk je zvíře, které umí slibovat

1. CÍL PRÁCE (uved'te, do jaké míry byl naplněn):

Cíl práce autor výslovně nespecifikuje, krom toho, že „má práce je interpretace *Genealogie morálky*“ (str. 6). Jako cíl práce lze však zřejmě z jejího úvodu charakterizovat „ukázání nezbytné propojenosti a neoddělitelnosti jednotlivých termínů“, s nimiž – popř. „když“ - Nietzsche v knize *Genealogie morálky* zodpovídá otázky jako „za jakých podmínek vzniká skladba sil, které říkáme člověk“, „jak chápat zdraví, mrav či špatné svědomí a jak s těmito termíny souvisí pojem slibu“? Autor o tom také mluví jako „objasnění a popsání“ Nietzscheho „metody“, a to ve smyslu její, mohu-li to tak já nazvat, jisté odmítnuté systematickosti. - Autor pak (však jen) fakticky v práci převážně svým – a zároveň dostatečně Nietzschemu věrným - způsobem „převykládává“ uvedené Nietzscheho motivy z *Genealogie morálky*, a to - podle svého záměru - pěkně v jejich spojitosti. Přitom prokazuje schopnost pracovat přiměřeně myšlenkově i jazykově s touto nelehkou filozofickou literaturou – a tedy naplňuje úkol bakalářské práce tohoto typu.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.):

Autor v práci v naprosté většině textu vykládá – resp. přesněji řečeno „převykládává“, a to, dle mého soudu, adekvátně, dobře ba výborně – motivy jedné určené knihy – *Genealogie morálky*; resp. jejích prvních dvou částí. Víceméně jen tu a tam je určitý motiv odkázán ještě na jinou použitou Nietzscheho knihu (Ranní červánky, Radostná věda a další). Na počátku práce a na jejím konci je nějaký motiv vyložen jen s lehkým využitím sekundární literatury – M. Foucalta, případně M. Risseho. Tu a tam, velmi vzácně, autor sahá k jinému zdroji pro doplnění nějakého faktického motivu, informace. Obsahem práce je tedy fakticky skoro stále autorovo důkladné „přežvýkání“ a „předopádání dále“ první a zejména druhé části knihy. Autor to provádí s porozuměním Nietzschemu, resp. příslušné části jeho díla, nedělá však nic víc ani teoreticky ani samostatně. To ale není vadou práce, myslím si, protože ono dobré „přežvýkání“ Nietzscheho soust a myšlenek je samo o sobě slušným výkonem a dle mého soudu také „plus minus“ adekvátním úkolem pro bakalářskou práci zájemce o filozofii; a výkonem, který si zaslouží i pozornější komentář (část 5).

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.):

Práce je po formální stránce v zásadě dobrá, rozhodně lze ocenit adekvátní dobrý jazyk autora a jeho vedení a předopádání Nietzscheho myšlenek. Velmi malým případným problémem může být ne zcela minimální (a teda ne pouze nahodilé) množství chybějících čárek ve větách, popř. jiných chybiček, ale i to lze nakonec takřka zanedbat. Členění, přehlednost, odkazy atd. jsou v pořádku. Osobně bych asi uvítal ještě trochu více odstupů od předlohy vyznačeného užitím úvozovek a formulací „podle Nietzscheho“ nebo „přý“.

4. KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.):

Jak jsem již uvedl, práce „jen“ přebírá, trochu rozvádí, ale v zásadě – kromě úvodních částí – nerozšiřuje ani neopouští text Nietzscheův. Určitě autorovi dobře posloužila k osvojení – víceméně jen osvojení - Nietzscheho myšlenek – tak, jak myšlenky stojí v textu. A je to samo asi úkol dost obtížný a na dlouhou dobu výživný. Je otázkou, zda - kdyby autorovi bylo zbylo trochu více sil, času a možnosti distance - bylo možno o Nietzscheho myšlenkách a stanoviskách uvažovat i s nějakým kritickým odstupem a srovnáním (přece jen se od něj doba zase dost pohnula dále; co to jen k němu i v odezvě na něj říkaly ty generace myslitelů i myslitelek v uplynulém století?). Soudím však spíše, že ke kritickému odstupu je třeba více životních zkušeností i dalšího teoretického zázemí a dostatečného životního času na zpracování toho všeho. Nietzscheho pronikavé objevné náhledy i přesvědčivost a obratnost jeho podání zakrývají jeho jednostrannosti a po nějakou dobu pohlcují i možnost diferencovanějšího uchopení jeho myšlenek. Jeho slovník zůstal objevným slovníkem jeho doby - a jeho myšlenky zčásti stopami a předzvěstí zápasů doby té i blízké jí budoucí doby. Vezměme si jen jeho vliv na rozvoj Freudových názorů právě z uvedených dvou částí *Genealogie morálky* – a k nim rozdíl toho, kam se podnes psychologické, ale i biologické – a to vůbec nelze mluvit o společenských – myšlenky posunuly. A zčásti jsou jeho myšlenky ovšem jisté i silnou inspirací i pro dnešek, pro nás, zejména mužská individua, dnes neméně než před sto lety; avšak v jiné podobě a, soudím, i s jiným vyzněním. Toto vše nějak hodnotit a rozsuzovat však opravdu není úkolem pro bakalářskou práci. Toho svého úkolu se J. Holý zhostil, soudím, dosti dobře – zpracovávané myšlenky si mentálně osvojil a prokázal to svým vlastním předáváním.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY:

S většinou autorova převyprávění Nietzscheho textu souhlasím – a jak jsem již uvedl, oceňuji je. Zde jsou připomínky a otázky:

Autor začíná a charakterizuje práci napisem. Proč v něm ale stojí (a je i dále v textu uvedeno) „Člověk je zvíře, které umí slibovat“, když Nietzsche píše na (na str. 41 českého vydání GM, z nějž autor čerpal) klíčovou větu jinak: „Člověk je zvíře, které *smí* slibovat“ - ? (kurzíva FN; popř. jiné překlady používají také výraz „může slibovat“). Nietzsche v následující pasáži mluví o „nejzralejším plodu“ na konci „toho“ „dlouhého přiběhu o původu odpovědnosti“ (!-JM) (str. 42 GM) - a to jako o „suverénním individuu“ „rovném jen sobě samému“ a „mravnosti mravů se opět vymanivšímu“, „autonomním a mravnost převyšujícím“, „zkrátka člověku vlastní nezávislé dlouhé vůle, který *smí* slibovat“, „pánu svobodné vůle“, který má „hrdé, všemi svaly prochvívající vědomí toho, co zde bylo konečně vydobyto a jím ztělesněno, opravdové vědomí moci a svobody, pocit vyvrcholení člověka vůbec“ (str. 43). - Nepoznamněl na tento motiv autor? - Opravdu *chtěl* autor vykládat ve svém vykladu jen tu stránku „genealogie morálky“, že člověk „umí“ slibovat – a víc /ale/ už nic?

K této tezi pak autor dále klade jakýsi „paradox“ v podobě „popření zdraví“, čili „paměti“ (str. 19 práce). Já však bych

hledal paradoxnost – v souladu s Nietzscheho kurzívou - v tom, že někdo (a to nechme stranou, že prý nějaké „zvíře“) „smí slibovat“. Což není podle Nietzscheho paradoxní ono „smět slibovat“? Ten „výdobytek“ celého /nahodilého/? vývoje lidské /zvřecí?/ údajné „zvrácenosti“?

A ještě v té souvislosti: myslím že autor nedokládá z Nietzscheho textu tezi (rovněž na str. 19), že „paměť je nemoc“. Je sice Nietzsche přisouzena „síle protikladně“ zdravému „zapomínání“, ale přece jen jakési síle – tedy moci; ne „nemoci“.

Nebylo by třeba to také docenit? Zvláště když pak vede k možnosti „člověka, který smí slibovat“?

A ještě v té souvislosti nemám za doložené – z autory práce s textem - a na nic jiného se zde neodvolává (- !) – že by byla „paměť výsledkem té stejné nemoci“ (kurzíva JH, str. 18-19 práce), jako morálka. Paralely by zde byly, to ano; doklad nevidím, o platnosti tohoto „zestejnění“ mám sám zatím pochyby. Přesvědčí mne autor?

Autor také začíná vlastní práci výkladem o pojmu „genealogie“, přičemž první větou práce je dokonce doslova tvrzení (myslím trochu zavádějící), že „Genealogie je metoda, která popírá hledání původu“. (- Proč by to tedy byla „genealogie“?) Autor pak sice tuto tezi podle mého soudu dobře vysvětluje s využitím myšlenek F. Nietzscheho i jeho uživatele - vykladače M. Foucalta. Nicméně Nietzsche sám na začátku své práce mluví o „genealogiích morálky“, „anglických psychologů“ (str. 15-16 GM), kteří se zabývali „historií morálky“ - a to aniž by někde dále výslovně nabídl svoje vysvětlení či určení nějaké své „genealogie“. Je tedy otázkou, komu ('k čemu) a v jakém smyslu tento termín náleží. To vysvětlení obsahu genealogie a „cílů“ genealogů (o čem se tu vlastně dá mluvit, když ne o cíli?), které J. Holý ve shodě s Nietzscheho na str. 7-8 práce předkládá, není tedy „genealogií“ podle těchto Angličanů – ale o jiné u samotného Nietzscheho není řeč, jak se lze z textu přesvědčit. Pokud je název Nietzscheho práce výrazem jeho úsilí změnit obsah tohoto pojmu, stálo to za studentovo samostatné odlišení. A pokud to není výslovně uvedeno u Nietzscheho, ale jen – nebo ani - u Foucalta, pak rovněž. Mám zkrátka za to, že termín „genealogie“ měl být v tomto smyslu diskutován, ne rovnou nějak vykládán.

K tomu (autorovu vysvětlení možného nietzscheovského obsahu termínu „genealogie“) ještě chci ale ocenit, že si autor mj. uvědomuje, že „Nietzscheho až tak silně nezajímá historická přesnost nebo zakotvenost toho, o čem mluví“ („zde“ - JM), „ale spíše se snaží o jisté psychologické zkoumání možnosti vzniku mravu, resp. morálky...“ (str. 8). To, domnívám se, opravdu odpovídá Nietzscheho pohledu. A, zároveň, ale vzniká znovu otázka – tak v čem je a proč vlastně má být zakotven, z čeho vycházejí, použití termínu „genealogie“?

Jistý ojedinělý „zkrat“ - či prostě jen výpomocné zjednodušení - vidím na str. 21, když JH spojuje Nietzscheův „mrav“ s vymezením kultury podle D.G. Batese a F. Ploga (mimochodem, zde je jedna z menších formálních chybiček -v autorově textu vypadly za zkratkami jmen tečky). Proč? Není předvedeno, co by měly mít takové dvě věci (těchto různých autorů různých dob) společného.

K dalším věcem k práci mohu těžko co říci, jedná-li se v ní víceméně stále jen o pochopeně převypravovaná stanoviska Nietzscheho - a domníváme-li se nadto, že je autor převypravuje a doobjasňuje z jiných míst textu dost věrně. Snad lze jen připomenout možnosti odstupe k zpracovávanému autorovi - a existenci dalších pohledů, poznatků a promyšlení ze studia FHS, které by vedly k zvýraznění tohoto odstupe. Při síle či oslnivosti Nietzscheho myšlenek však, podle mne, studentovi opravdu těžko co vytýkat.

Tak např. Nietzscheho myšlenky o „státotvorné roli“ „plavé bestie“ - i jiné - jsou opravdu svůdně sugestivní. Myslím, že lze zde Nietzscheho myšlenkám rozumět a oprávnit je. J. Holý zde, myslím, velmi dobře uvádí, že „plavá bestie“ ovšem stát ne „tvoří“ - nýbrž je spíše jakoby „nevědomým prostředníkem“... „puďů a sil“ (Nietzscheho terminologie pro hybatele dění). Ale právě tak, ne-li více, je zde místo pro více odstupe či dokonce kritiky. Pohyb je zde působen stále a tergo – a nějakými „silami“ či „puďy“ (- je to opravdu tak velký rozdíl proti „anglickým genealogům morálky“?). A jak zde situovat rozdílnost přírody a společnosti (i jazyka, kterým se o nich mluví a myslí – k tomu všemu viz např. - z četby na FHS - H. Arendtová, O násilí)? Jak vůbec ocenit dnes roli (byť i „tehdejších“ při vzniku státu) „alfa samců“, když dnes už víme, jak moc jsou – a to obecně - přírodní i lidská společenství bytostně závislá na spolupráci, na dělbě a vzájemném doplňování funkcí, rolí a tisícerych stránek společného života? Co vlastně v tom všem představují nějaké „role tvůrců“, ba „umělců“...? A co může skutečně znamenat „nahodilost“ vývoje – či dění - z pozice člověka jako „následovatele opice“, „zvřete“ (jakéhokoli; a to nejde o jeho „schopnost slibu“) a hlasatele „nadčlověka“? A v čem vlastně spočívá v době Nietzscheově odlišnost možných „ztělesněných aktuálních podob“ vůle k moci od oněch „plavých bestí“? Co je tu psychologické, co historické, co nahodilé, co možná prostě ne(do?)myšlené - či myšleno prostě v jen v určitém kontextu?

Ostatně soudím, že dobové představy mužů 19. století patří k jejich době i pohlaví – a tuto souvislost je (by bylo) třeba v dalším zpracování Nietzscheho myšlenek dnes (např. v další Holého práci) opatrně odkrývat a zhodnocovat; stejně jako i dohledávat a doplňovat původ Nietzscheových (i jiných) „psychologických“ - a nejen psychologických - zkoumání... (jako úkol „jisté hermeneutiky“ gadamerovského ražení).

K tomu další poznámku, a to k termínu „skladba sil člověk“ - popř. „konsituace sil člověk“. Chci opět předně ocenit, že student tuto terminologii uchoopil a používá, určitě s jistým pochopením. Doplňuji, že tento termín ovšem rovněž „zve“ k dalším zkoumáním... při kterém nevystačíme ani se sobeckými geny, ani s Thanatem a Erotem, ani se „starostí“... ale bude toho třeba o dost víc – až třeba po „vílu nápadů“ (R. Bach) či „vrucnou naději“ a možná třeba i Boží lásku... kterou prostě, přiznejme si, nemůžeme jen mocně popřít.

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (výborně, velmi dobře, dobře, nevyhověl):

Za kvalitu zpracování předlohy si autor dle mne zaslouží „výborně“. Vezmeme-li v úvahu spíše to, že by mohl dělat i něco jiného, pak „velmi dobře“; ale v rámci hodnocení bakalářské práce se zde mírně kloním do prvního hodnocení.

Datum: 15. 6. 2011

Podpis:

Jaromír Murgaš